

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

АЛЕКСЕЄВА-ДАНИЛЕНКО Юлія Володимирівна - аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

DOI 10.32782/LAW.2020.3.18

Постановка проблеми

Сучасне українське правознавство розвивається під впливом радикальних реформ, докорінних перебудов українського суспільства. Впровадження інституту кримінальних проступків є одним із напрямів реформування кримінального законодавства України. Змінами до Кримінального Кодексу України стосовно кримінальних проступків запроваджено нове кримінально-правове регулювання значної частини кримінальних правопорушень, відповідальність за які не тягне позбавлення волі.

Класифікація кримінальних правопорушень змінилася на: а) кримінальні проступки; б) злочин невеликої тяжкості; в) тяжкі злочини; г) особливо тяжкі злочини, що обумовлює необхідність додаткового вивчення їх класифікацій та удосконалення методології їх дослідження.

Метою статті є аналіз методології дослідження правових ознак кримінальних проступків.

Стан наукової розробленості теми дослідження

Методологію дослідження як наукове пізнання розглядали М. Кельман і І. Ковалов у статті «Методологія дослідження як наука пізнання», І.А. Міщенко в статті «Методологія дослідження в контексті дисертаційних і дипломних робіт з економіки», А. Благодарний у статті «Методологія дослідження правової регламентації», П.Ю Саух -

«Основи методології та організації наукових досліджень» та інші.

На монографічному рівні методологія дослідження кримінально-правових явищ представлена в працях А.М. Васильєва, М.І. Козюбри, П.М. Рабіновича, О.М. Литвинова, В.Б. Харченко, Р.С. Веприцького, І.О. Бандурки.

Виклад основного матеріалу

Методологія дослідження кримінального правопорушення здійснюється з метою правової оцінки діяння та поділу злочинів на певні групи, залежно від передбачених у кримінальному законодавстві ознак, які впливають на покарання особи, визнаною винною у вчиненні кримінального правопорушення.

Методологія (гр. «methodos» - спосіб, метод і logos - наука, знання) дослідження кримінальних проступків є сукупністю методів дослідження, що застосовується при вивченні причин і умов кримінальних проступків, причинного зв'язку вчинення проступку з його наслідками, ознак класифікацій кримінального проступку, розроблення заходів запобігання кримінальних проступків.

В основі дослідження кримінальних проступків лежить, на думку автора, структурно-функціональний метод, який полягає у виділенні в складі досліджуваного кримінального правопорушення структурних елементів, а саме: суб'єкта посягання, об'єкт посягання, суб'єктивної і об'єктивної сторін проступку та залежність між ними. Кожний

елемент складу кримінального проступку виконує свої специфічні функції, які в тій чи іншій мірі характеризують кримінальний проступок у цілому.

Системно-діяльний метод створює можливість комплексно дослідити будь-яку сферу людської діяльності, у т.ч. протиправну антисуспільну діяльність.

Людську діяльність розділяють на окремі компоненти, серед яких найбільш суб'єктивними будуть: потреба, суб'єкт, об'єкт, умови, процес, зв'язок, результат.

При дослідженні кримінальних проступків важливо виявити умови і причини, які спонукали особу на вчинення кримінального правопорушення, спосіб її життєдіяльності, вплив навколишнього середовища та інші обставини.

Системно-генетичний метод дозволить прослідкувати весь процес зародження, розвиток і вчинення протиправного діяння, зокрема, кримінального проступку.

Статичний метод доцільним буде при вивченні всієї сукупності кримінальних проступків у цілому в Україні, в окремих містах чи в областях, на територіях об'єднаних територіальних громад, а порівняльно-правовий метод дозволить дослідити кримінальні проступки у порівнянні з іншими видами кримінальних правопорушень за різні періоди часу в різних регіонах.

Історико-порівняльний метод дослідження кримінальних проступків передбачає вивчення цього правового явища в хронологічній послідовності. За допомогою цього методу шляхом порівняння виявляють окремі етапи розвитку правового регулювання кримінальних проступків, виявляють загальні і особливі ознаки цих подібностей та відмінностей, зміни, що відбулися, зіставляють різні рівні розвитку досліджуваного об'єкта, визначають тенденції розвитку інституту кримінальних проступків.

Кримінальний проступок, як кримінально-правове явище, було передбачено в Кримінальному-процесуальному кодексі України, який прийнятий у 2013 році, «Закон України про кримінальні проступки» був введений в дію 1 липня 2020 року. З моменту впровадження кримінального проступку, як кримінально-караного діяння, застосування

його, як кримінального правопорушення в дію, пройшло сім років, впродовж яких на тему кримінальних проступків було опубліковано багато наукових статей та видано кілька нормативних актів, але після впровадження кримінальних проступків у правове русло, їх дослідження фактично припинилось.

При дослідженні окремих кримінальних проступків, як кримінальних правопорушень у сфері підприємства, господарсько-фінансової діяльності, особливого значення набувають метода аналізу документальної інформації (банківські рахунки, заяви, договори, протоколи засідань тендерних комітетів, чеки на оплату та інші документи).

Досліджуючи письмові документи доцільно використовувати і метод контент-аналізу, який передбачає збирання кількісних даних про кримінальні проступки, які містяться у документах, у юридичних звітах і повідомленнях, у наукових джерелах, у засобах масової інформації.

Серед методів дослідження кримінальних проступків вирізняються методи опитування, які мають усну та писемну форму.

Опитування може здійснюватися серед потерпілих від кримінальних проступків, серед осіб, які їх вчинили, опитування інших осіб, посадових осіб, уповноважених здійснювати кримінальні провадження.

Опитування може здійснюватися за довільною схемою або за структурованою анкетною формою. Опитування може мати різні завдання: кримінологічні, з метою збирання інформації про певні види кримінальних проступків, або їх виконавців, для отримання статистичної інформації, або отримання інформації про конкретні обставини вчинення кримінальних проступків.

Методологія дослідження кримінальних проступків допускає застосування і інших методів дослідження як спосіб пізнання, дослідження явища правового характеру. Серед методів дослідження кримінальних проступків особливе місце займає метод критичного аналізу статистичних даних, інформації і відомостей про різні види кримінальних проваджень, узагальнення практичного досвіду, наукової і методичної літератури з питань кримінальних проступків.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто поняття та зміст методології дослідження та зміст кримінальних проступків як кримінальних правопорушень. Визначено цілі і мету дослідження причин і умов вчинення кримінальних проступків, охарактеризовані основні методи дослідження. Вказано, що методологія дослідження кримінальних проступків-це сукупність методів, способів та дій наукового пізнання інституту кримінальних проступків як протиправного явища. Кожний метод застосовувати відповідно до поставленої мети дослідження. Методи дозволяють отримати якісні показники стосовно об'єкта дослідження.

Ключові слова: кримінальні проступки, методологія, дослідження, методи, наслідки, законодавство, діяльність.

У правознавстві при вивченні кримінальних явищ, зокрема кримінальних проступків, доцільно використовувати і математичні методи, які дають можливість вивчити масові явища правового характеру в їх кількісному і якісному вираженні.

Метод дослідження не є щось підсуб'єктивне, кожний метод реалізується певним суб'єктом: ученим-кримінологом, прокурором, суддею чи іншим суб'єктом права. Будь-який метод є засобом досягнення мети дослідження і вибір методу залежить від мети дослідження, а сутність методу, насамперед, змістом об'єкта, предметом дослідження.

Методологія дослідження кримінальних проступків забезпечує пізнання правових відносин які виникають у процесі реалізації кримінального законодавства, стосовно тих кримінальних правопорушень, які мають ознаки кримінальних проступків. Методологія прагне дати відповідь на ті питання, що обумовлені вчиненням кримінальних проступків, а саме на причини і умови, характер, класифікацію об'єкта і суб'єкта проступку, причинний зв'язок між діянням і наслідками.

Висновки

При науковому дослідженні кримінальних проступків, як кримінальних протиправних явищ, важливо все, які причини

SUMMARY

The article considers the notion and content of the research methodology and the content of criminal delicts as criminal proceedings. The objectives and aim of investigating the reasons and conditions of committing criminal delicts are determined, the main methods of research are characterized. It is proved that the methodology of researching criminal delicts is a combination of methods, means, and acts, scientific cognition of the criminal delicts institution as an illegal phenomenon. Each method is applied according to the set aim of the research. The methods allow obtaining high quality performance related to the object of research.

і умови, як сприяли їх вчиненню, дані про суб'єктів проступків, об'єкта кримінального посягання та їх наслідки. З метою дослідження використовуються різні методи, зокрема, структурно-функціональний, системно-генетичний, порівняльно-історичний, статистичний метод та метод аналізу документальної інформації, метод опитування та інші. Накопичення наукових фактів, здобутих у процесі дослідження та результати дослідження дають можливість розробити заходи, протидії вчинення кримінальних проступків, усунення причин і умов їх звершення, удосконалення їх правового регулювання.

Література

1. Кельман М., Коваль І. Методологія досліджень як наукове пізнання. – Львів. - 2015. – С. 203 (199-204 с.).
2. Метод у широкому значенні слова// <http://politics.org.ua/pages-1109.html>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України, 2013. - № 9-10, 11-12, № 13. - Ст. 88.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів; Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних проваджень: Закон України. – 2020. - № 17. – Ст. 76.